

Jaký jazyk se učit?

(Studujeme jazyky (1.))

Ivan Kupka

Nejdříve se soustředíme na rady pro dospělé. V případě dětí jsou kritéria výběru jiná.

Dvě tutovky. Angličtina, nebo němčina?

Pokud jste se rozhodli pro jeden z těchto dvou jazyků, jistě v budoucnu nebudete litovat. Jestli váháte, který z nich je pro vás lepší, v rozhodování by vám mohly napomoci následující fakty a úvahy.

Faktorem, jenž se občas nebere v úvahu, je vaše "zázemí". Byl váš děda vojenským letcem v Británii a vzpomíná si ještě na pár starých přátel? Nebo je váš bratranec už dvacet let usazen v Německu? Spolupracuje firma vašeho otce zejména s rakouskými dodavateli?

Jak si představujete svoji budoucnost, své povolání? Pokud se chcete stát cestovatelem či světoobčanem, vyberte si angličtinu. Ta vám poslouží dobře i v roli Evropana, ale skutečného Středoevropana z vás udělá spíše němčina. (Kolik lidí žijících na břehu Dunaje má za mateřský jazyk angličtinu?)

Pokud jste více méně lenoch a žijete v Praze, hurá na němčinu! Berlín je blízko.

Pokud nacházíte stejně silné argumenty pro oba jazyky, časem se je asi naučíte oba... Naučte se je ale jeden po druhém. Všichni velcí polygloti světa doporučují právě takový způsob studia. Začít studovat oba jazyky najednou, to je totiž horší než intenzivně dvořit náročné blondýnce a požívačné brunetce najednou...

"Raději bych se naučil japonštinu: Vždyť anglicky dnes už i vrabčáci na stromech štěbetají."

Pokud je pro vás důležité opravdu jen to, aby byl studovaný jazyk exotický, proč si rovnou nevyberete sanskrt? Je to prý krásný, nesmírně bohatý jazyk. Když se jej naučíte, budete si moct přečíst v originále Bhagavadgítu. Případně celou Mahabharátu a poté také ještě Rámajánu. A co tak naučit se tamilsky, případně jazyky tlingit, wolof nebo navajo? Nebo jste přišli na to, že jsou pro vás důležitější kritéria než exotičnost jazyka?

Francouzština, španělština, italština, ruština

Běžnému studujícímu bych je doporučoval ve výše uvedeném pořadí. V Evropě se francouzsky mluví nejen ve Francii, ale také v Belgii, Lucembursku i Švýcarsku. Francouzsky se dá domluvit také s mnohými lidmi z krajín severní a střední Afriky, z Madagaskaru a ze zemí bývalé Indočíny. Francouzsky byste se domluvili například i s Pol Potem. Dříve než přišel škodit do své rodné Kambodže, zdržoval se v Paříži. Dále francouzsky mluví obyvatelé provincie Quebec v Kanadě a také většina světových diplomatů.

Se španělštinou se v Evropě protlučete hůř než například s němčinou nebo francouzštinou. Ale pozor! Z celosvětového hlediska je španělština jediným jazykem, který šlape angličtině na paty. (V roce 2010 se očekává, že se počet anglicky a španělsky mluvících vyrovná, pozn. editorky.)

Na potulky po střední Evropě by pro vás byly užitečné němčina a francouzština. Na cestu kolem světa by byly nejlepšími společníky angličtina a španělština. Tento jazyk má velmi silné postavení také v USA – Al Gore, prezidentský kandidát, vložil do své úvodní předvolební řeči také několik španělských vět, aby si získal sympatie španělsky mluvících voličů.

Italštinu si našinec často vybírá s odůvodněním, že je to hezký jazyk, který se lehce učí. Je to zřejmě pravda, ale "dostřel" tohoto jazyka je výrazně menší než u francouzštiny a španělštiny. A na to, abyste se domluvili v italském kempu, vám stačí ovládat třicet nebo čtyřicet nejdůležitějších slov plus vlastnit konverzační příručku.

Ruština se v posledních letech stala v Čechách méně populární než italština. Nezapomínejme však, že na rozdíl od italštiny jde o jeden z jazyků OSN a také o jeden ze dvou nejčastěji používaných jazyků ve vesmírných stanicích. Jako první, "cvičný" cizí jazyk může být výhodná také proto, že je češtině blízká. (Tato výhoda ale zároveň představuje její obrovskou nevýhodu... Mezi takzvané "falešné přátele", tedy stejně nebo podobně znějící slova s různým významem, patří třeba krásný a krasnyj (rusky červený), pozn. editorky.)

Jiné jazyky

V úvahu celkem logicky připadají jazyky zemí, se kterými sousedíme. S našimi slovanskými sousedy se však jakž takž domluvíme i česky (nebo rusky). (S Poláky se ale daleko lépe domluvíte slovensky, pozn. editorky). Pokud jste z národnostně smíšených oblastí, sami víte, do jaké míry jiné jazyky potřebujete a kolik námahy jste ochotní věnovat jejich studiu.

A co takhle esperanto?

Mně by se víc líbila Interlingua, ale jak chcete...

Idea jednoduchého mezinárodního jazyka je fajn, ale s esperantem se ve světě nedomluvíte. Ovládá jej asi jen pět miliónů lidí. Z toho polovina z nich má jako mateřský jazyk angličtinu! Esperanto je ale dobré na jiné účely, ne na domluvení se. O tom bude řeč v části "Jaký jazyk vybrat pro moje děti?".

Dobře, měl bych se učit německy, ale když angličtina je prý lehčí. A je pravda, že se francouzská výslovnost velmi těžce učí?

Evropské jazyky, o kterých byla řeč, se učí všechny přibližně stejně lehce. Samozřejmě, italština nebo i angličtina se nám mohou zdát na začátku lehčími než třeba němčina. V pokročilejších stádiích se však karta může obrátit. Zjistíte najednou, že angličtina je tak bohatá na frazeologické zvraty, různé charakteristické vazby a spojení (nemluvě už o bohatosti slovní zásoby), že se jí zřejmě do smrti pořádně nenaučíte. U italštiny vám časem může vadit úzký sortiment dostupných učebnic, specializovaných slovníků, nahrávek; stejně tak příležitostí ke kontaktu s tímto jazykem je málo. Jiní se budou dívat v televizi na německé programy nebo chodit do kina na americké filmy, případně pravidelně navštěvovat bohatou mediátéku Francouzského institutu. Vy budete čekat rok na dovolenou v Itálii.

Ještě k výslovnosti. Francouzskou výslovnost považujeme za obtížnou i proto, že slyšíme, že ve francouzštině jsou pro nás nezvyklé zvuky. ALE základním zákonem osvojování si výslovnosti je: správně vyslovit dokážeme jen to, co dokážeme (věrně) slyšet.

Pokud tedy rozdíl ve výslovnosti slyšíme, je to pro nás výhodou. Časem je budeme umět také reprodukovat. V němčině nonšalantně vynecháme různé přídechy, přemísťujeme přízvuky, často pozměňujeme výslovnost samohlásek a nijak nám to nevadí. Jednoduše proto, že jemnější rozdíl stejně tak nevnímáme, neslyšíme.

Nejpoužívanější cizí jazyk na světě

Víte, jaký je nejpoužívanější "mezinárodní" jazyk? Tedy jazyk, který nejčastěji zazní, když se potkají dva lidé různé národnosti? Že by jste se jej chtěli naučit? Tedy rada je zde jasná a jednoznačná: Naučte se lámanou přistěhovaleckou angličtinu!

Jaký jazyk vybrat pro své děti?

(Studujeme jazyky 3.)

Jaký jazyk mám vybrat pro našeho Honzíka? Na angličtinu ho kvůli nedostatku místa nevezmou a k čemu mu bude francouzština?

Pomalou... U dětí rozhodují i důležitější kritéria než to, nakolik jim v budoucnu jazyk pomůže při kontaktu s cizinci. Pokud vaše dítě nechodí do zvláštní školy, je téměř jisté, že se bude v životě učit aspoň dva cizí jazyky. Studium prvního jazyka vytvoří v naší hlavě model toho, co to vlastně cizí jazyk je. Učí nás učit se jazykům. Druhý jazyk si už poté osvojujeme snadněji. Důležitá je proto spíše otázka, **jak** se dítě bude učit jazyk, než který jazyk.

Velmi poučným byl výsledek jednoho výzkumu uskutečněného na německých školách. Zkoumány byly dvě skupiny dětí. První se začala učit hned angličtinu. Druhá skupina se učila po dobu jednoho roku jednoduchý umělý jazyk – esperanto nebo ido. Až ve druhém roce začala s angličtinou. Obě skupiny měly od začátku stejný počet vyučovacích hodin cizího jazyka. Po čase druhá skupina tu první ve znalosti angličtiny dobehla a nakonec měla lepší výsledek než první skupina.

Překvapující? Vůbec ne! Kdo má šanci stát se lepším hercem? Ten, kdo od počátku své televizní kariéry točí jeden televizní seriál za druhým? Nebo ten, kdo nejdříve získal zkušenosti i v divadle a rozhlase? U kterého dítěte vědí rodiče lépe, jak se o něj starat – při prvním nebo při druhém?

Při výběru prvního jazyka pro naše dítě jsou tedy i důležitější kritéria než jen rozšířenost daného jazyka. Vyjmenujme si ty hlavní z nich.

Příjemná atmosféra, přiměřené nároky.

V průběhu prvních měsíců a let studia si dítě buduje vztah k jazykům. Pokud je na hodině příjemná atmosféra, dítě se učí mnohem snadněji. Pokud má učitel přiměřené nároky, dítě cítí, že se skutečně něčemu naučilo. Zároveň není přetížené nebo stresované přílišným tlakem učitele. Do dalšího života si odnese poznání, že jazyky se dají učit a naučit bez nějakých větších problémů.

Dobrý učitel.

Toto kritérium úzce souvisí s předcházejícím bodem. Přece jen zdůrazněme jednu věc. Rodilý Angličan s oxfordským přízvukem může být dobrým učitelem pro vás. Pokud však neumí pracovat s dětmi nebo pokud je na ně přehnaně náročný, je pro vaše děti špatným učitelem.

Při výběru učitele pomůže snad nejlépe rada z bible: "Sudte je po ovoci." Ptejte se. Ptejte se rodičů starších dětí, dětí samotných, ptejte se známých, ředitelky,

zástupkyně. Nejdůležitější kritérium – mají děti po absolvování předmětu u X.Y. ještě stále chuť učit se jazykům?

Dnešní školy.

Základní školy se často pyšní tím, jak brzy nabízejí dětem jazykovou výuku. Bohužel, v současnosti učí jazyky mnoho nekvalifikovaných učitelů. Někteří z nich se se situací vypořádají lépe, někteří hůře. Ti, kteří jazyky učí na úrovni, odcházejí ze školství na lépe placená místa.

Často jediným realistickým cílem pro rodiče je dosáhnout toho, aby škola dětem jazyky neznechutila. A pokud si chcete být stoprocentně jistí, že vaše dítě bude v budoucnu hovořit **plynulou** angličtinou, nejdříve je dejte ve škole na němčinu. Zlovyky, nabyté v prvních letech studia, je totiž třeba v dospělosti pracně odstraňovat.

Jak dosáhnout svých jazykových cílů?

(Studujeme jazyky 3.)

Při dosahování cílů musíme většinou překonávat překážky. Tady je ta největší z nich: Nevíme pořádně, kam máme namířeno.

Jaké jsou vaše jazykové cíle?

"Chci se naučit anglicky. Tak už mi konečně prozradte, jak na to."

Ano, samozřejmě. Ihned. Jen si nejdříve musíme ujasnit, co pro vás konkrétně znamená "umět anglicky". Pro každého to totiž znamená něco jiného. Pro pětiletého hošíka z Nového Zélandu to znamená umět mluvit, umět se dorozumět Kiwi English. S porozuměním některým větvím American English by mohl mít vážné problémy.

Pro sedmdesátiletého britského spisovatele z Londýna umět anglicky může znamenat ovládnání různých profesních slangů, regionálních i historických variant jazyka (British English) – samozřejmě i v písemné podobě.

Kdy budete anglicky "umět" vy? Na jaké úrovni vám stačí zastavit se? Když už budete schopní číst v originále Agathu Christie a Isaaca Asimova? Když budete schopni vyřizovat telefonicky objednávky pro firmu? Když budete umět přijmout zahraničního hosta ve vašem hotelu na recepci – tzn. zapsat jeho jméno, informovat jej o nabídce pokojů, popřát mu příjemný pobyt a dobrou noc?

- Vlastně chtěl bych tak ze všeho trochu. Mluvit, psát, číst, sledovat televizi, surfovat po internetu....

Fajn. Na jaké úrovni? Aby jste nemuseli dlouho přemýšlet, dáme vám na výběr. Tady je naše menu, složení oběda si můžete určit sami.

Jazykové menu

Poslech

Schopnost sledovat v cizím jazyce

- zprávy
- akční filmy s jednoduchou slovní zásobou
- filmy, ve kterých se hodně mluví
- diskusní a humoristické programy

Výslovnost

- slabá, cizinec nám stěží porozumí
- průměrná, cizinec není šokován
- nadprůměrně dobrá, cizinec je příjemně překvapen

Mluva

- domlouváme se rukama nohama, ale nakonec náš partner pochopí, o co nám jde
- dokážeme vést jednoduché rozhovory, chyby, které děláme, nepřekážejí v porozumění
- umíme konverzovat o hlubších tématech

Psaní

- umíme napsat domácí úkol do jazykové školy
- umíme napsat jednoduché dopisy, e-maily, více méně hovorovou řeč
- jsme schopní udržovat korespondenci s přáteli i neznámými a patřičně přizpůsobovat styl našich dopisů adresátovi
- píšeme v daném jazyce vědecké články, eseje, povídky nebo také celé romány

Život

- jazyk používáme při více méně náhodných střetnutích s cizinci, vždy se ze střetnutí patřičně vzpamatováváme
- mluvíme s cizinci aspoň desetkrát do roka, v práci jsme vedení jako někdo, kdo umí anglicky (německy, rusky, čečensky)
- měli jsme možnost mluvit v cizím jazyce spolu dlouhé týdny nebo měsíce, jsme schopní jet na služební cestu do zahraničí a neztratit se v prvním nečeskoslovenském metru
- užíváme si kultury cizího národa, vlastně už nám není cizí; máme v dané krajině přátele, jsme schopní napsat si životopis, požádat o stipendium, koordinovat projekt mezinárodní spolupráce; díky znalosti jazyka máme vyšší finanční příjmy

- Už jsem si vybral. Za dva roky chci mluvit italsky na úrovni tlumočnicka a oženit se s milionářkou z Neapole.

Výborně. Hlavní cíl bychom tedy už měli. Nyní by bylo dobré rozdělit si jej na podcíle. A ty postupně plnit. Člověk je už jednou takový. Vždy, když se přibližuje cíli, více se na něj soustředí. A většinou i zrychlí. Proto se osvědčuje rozdělit naši práci na drobné kroky a každý z nich chápat jako samostatný cíl.

- Například do týdne bych se měl naučit správně vyslovovat text z první lekce italštiny pro samouky a prostudovat si nějakou příručku o svádění žen.

Ano, podstatu jste vystihli. Na to, abychom takovéto týdenní plány opravdu dodrželi, je dobré učit se písemně. Také si určíme, kdy, jak (s kým) se budeme učit. Zároveň si písemně zaznamenáme odměnu, kterou si za dosažený cíl udělíme. A také pokutu, pokud cíle nedosáhneme. Čím jsme konkrétnější, tím lépe.

- Jsem zklamán, že jsem ještě neslyšel, jak se na to dívá neurolingvistické programování.

Z hlediska neurolingvistického programování je velmi užitečné určit si spouštěcí mechanismus, stejně tak i kritéria ukončení studijní hodiny (tzv. ukončení strategie).

Potřebujeme také test, který nám bude signalizovat, zda jsme plán skutečně splnili.

- *Konkrétněji by to nešlo?*

To je právě to nejdůležitější. Určit si tyto věci konkrétně. Uvedme na každou z nich příklad.

Spouštěcí mechanismus. Jaké vjemy vám budou signalizovat, že je čas na učení? Co budete vidět, slyšet, cítit? Bude to pohled na právě usnuvší děti v postýlkách? Závěrečná znělka televizních zpráv? Příjemné teplo a tření ručníku po ranní sprše? Zvuk budíku, telefonát od přítele?

Kdy skončit? Kdy máte svojí studijní hodinu skončit? Nutně ve 21:00? Tehdy, když budete rozumět všem slůvkům v probíraném textu a plynule jej přečtete? Tehdy, když na síti najdete text o Salvátoru Dalím, psaný rodilým Američanem, vypíšete si z něj alespoň šest inspirujících vět a naučíte se je zpaměti?

Test. Co konkrétně vám bude signalizovat, že jste splnili plán studia na tento týden, měsíc nebo rok? Podle jakých konkrétních příznaků to budou moci zjistit ostatní?

Například: Na konci roku uvidím ve svém šupletí aspoň tři dopisy ze Švédska. Budou to odpovědi na dopisy, které jsem napsal ve švédštině. Budu vidět ve slovníku padesát nepravidelných sloves a všechna budou odfajfkována, což bude znamenat, že jsem se je všechna naučil a udělal si na ně příslušná drilová cvičení z kazety. Moje žena uvidí před 31. lednem roku 2002 v mých rukou švédskou knížku, alespoň stostránkovou, a uslyší z mých úst: "Podívej, tohle je moje první švédská knížka, kterou jsem přečetl."

- *Rozumím, už rozumím. Dnes večer беру do rukou učebnici pro samouky a začínám studovat.*

Pokud si nechcete vytvořit zlozvyky, jež si nepřejete, začněte s výslovností. Je to krok, který mnozí zanedbávají. Příště si o osvojování výslovnosti a o dalších prvních krocích řekneme víc.

Výslovnost a slovní zásoba

(Studujeme jazyky 4.)

Když si zapínáme košili, nejvíce se nám vyplatí soustředit se na první knoflík. Po světě chodí mnoho bývalých studentů, kteří mají špatně zapnutou "jazykovou košili". My se můžeme zařadit mezi elegantnější část populace, pokud na začátku studia nezanedbáme to, co je podstatné.

Výslovnost

Dobrou výslovnost si osvojím stejně až v cizině. Když už budu v jazyce natolik pokročilý, že tam budu moci s lidmi volně komunikovat.

Může se vám přihodit to, co Josephu Conradovi. Tento Polák se sice stal mistrem anglické literatury, ale do konce života si zachoval zřetelný slovanský přízvuk.

Každý jazyk má své vlastní, neopakovatelné zvukové parametry. Naše ucho se ladí na přijímání rodného jazyka už v průběhu matčina těhotenství. Ucho právě narozeného Číňana má úplně jinou jazykovou "kvalifikaci" než ucho právě narozeného Čecha.

Francouzský lékař a vědecký profesor Alfred Tomatis sestrojil přístroj, který umožní i uchu dospělého adaptovat se na cizí jazyk. Díky tomuto přístroji, "elektronickému uchu", se již tisíce lidí na celém světě naučili vnímat cizí jazyk mnohem citlivěji, slyšet jej lépe. A tím pádem i správně vyslovovat! Protože nejbližší Tomatisovo Centrum je od Prahy vzdálené dobrých pár set kilometrů, pomůžeme si jinak. Každá z následujících doporučených činností nám pomůže vyslovovat správněji.

Nejdůležitějším je pravidlo:

Dříve než se začneme učit gramatiku, psát si domácí úkoly, memorovat slovíčka, **poslouchejme.**

Dopřejme našim uším pravidelné jazykové koupele. V první fázi poslouchejme cizí jazyk úplně pasivně, bez snahy porozumět mu. Poslouchejme jej jako hudbu v pozadí – když děláme nějakou manuální práci, když jíme, usínáme, relaxujeme. Obstarejme si kvalitní nahrávky!

Ve druhé fázi si začneme všimnout **melodie**, rytmu, různých charakteristických zvuků jazyka. Pokud je to možné, posloucháme nahrávky namluvené různými osobami. Ucho většinou reaguje lépe na ženský hlas. To je konečně zřejmé z toho, co už víme o vývoji embrya.

Ve třetí fázi si obstaráme **nahrávky i s texty**. Posloucháme nahrávku a očima sledujeme, co právě daná osoba říká. Texty by měly být zpočátku jednoduché, abychom se mohli podívat na význam jednotlivých slovíček. Nemusíme však rozumět všemu. Jsme ještě stále v roli posluchačů hudební skladby.

Ve čtvrté fázi děláme to samé, co ve třetí, ale začneme texty nahlas **opakovat**. To jest posloucháme, případně zároveň sledujeme text a hned také opakujeme, co mluvčí řekl. Tady je lepší soustředit se na menší počet vět a opakovat si je častěji. Pokud si dáme tu námahu poslechnout si a zopakovat jednu větičku třicetkrát za sebou, začnou se dít magické věci. Od učitele jazyků nebo z učebnice pro samouky se dovíme, kterých zvuků bychom si měli zvláště všimnout, případně jak bychom je měli napodobit. Například anglické "the" některé učebnice doporučují vyslovovat takto: vložíme hrot jazyka mezi zuby a snažíme se vyslovit spoluhlásku "z".

Je důležité, abychom měli **zpětnou vazbu**, zda správně reprodukuje poslouchaný úryvek. Pomůže nám buď dobrý učitel nebo si můžeme čas od času nahrát, jak text vyslovujeme. Potom pracujeme na výslovnosti slov, která jsme ještě dobře nezvládli.

Každá ze čtyř fází by měla ideálně představovat alespoň deset hodin poslechu, případně poslechu a reprodukce. Pokud fáze zkrátíme, snažme se je alespoň nepřeskakovat.

Existují nějaké triky, jak si ulehčit osvojování si výslovnosti?

Emil Krebs, polyglot ovládající šedesát jazyků, chodil v průběhu učení se kolem stolu.

Když zaměstnáme pohybové centrum v mozku, oslabíme tím náš "sluchový filtr", jež je naladěn na rodný jazyk. Podobně působí relaxace, případně můžeme kazety poslouchat, když usínáme nebo v průběhu ranních dřímot. Úplně ideální stav na takovou práci je večer, nejlépe před spaním. Tehdy si zapamatujeme mnohonásobně víc.

To byla tedy řeč – soubor zvuků. A co jazyk, soubor symbolů a pravidel?

Na začátku nám půjde o osvojení si základní slovní zásoby. Přesvědčení, že při studiu slovíček je nejdůležitější počet slov, je stejně naivní jako přesvědčení malého dítěte, že je lepší mít deset malých mincí než jednu bankovku. Potřebujeme znát nejfrekventovanější slova. V tom nám mohou pomoci i **frekvenční slovníky**.

Dobré a moderní učebnice jazyků se naštěstí soustředí v prvních lekcích na užitečnou a frekventovanou slovní zásobu. Slova typu "dub", "irský setr", "okopávat", "rozpačitý" v prvních deseti lekcích nemají co dělat. Zní to možná nepravděpodobně, ale prvních pět set nejfrekventovanějších slov pokrývá šedesát až sedmdesát procent běžného textu. Znalost dalších pěti set nejfrekventovanějších slov nám umožní porozumění osmdesáti procentům textu. Když se naučíme ještě o tisíc slov víc, získáme už jen o šest až deset procent navrch (dohromady 86 až 90 procent).

Mám si tedy obstarat frekvenční slovník a naučit se první dva tisíce slov zpaměti?

Ne, to v žádném případě.

Za prvé je lepší učit se krátké věty než jednotlivá slovíčka.

Za druhé je třeba rozlišovat mezi aktivní a pasivní slovní zásobou.

K prvnímu bodu: Osvědčilo se psát si jednotlivá slovíčka, nebo ještě lépe slovní spojení, na lístky. Například, když se chceme naučit, že "bohatý" se řekne německy "reich", z jedné strany lístku si napíšeme český text, z druhé německý. Český text může tvořit například autosugestivní spojení "jsem bohatý", z druhé strany lístku si napíšeme německé "ich bin reich". Lístky mají tu výhodu, že je můžeme míchat, měnit jejich pořadí. Později můžeme pracovat pouze s těmi zvraty, které ještě dobře neovládáme.

Na aktivní dorozumění se většinou postačí několik stovek slov.

Pro úplně základní komunikaci v cizí krajině nám podle Charlese Berlitze, spisovatele a polyglota, stačí osm slovních spojení. Tady jsou:

promiňte, prosím vás, děkuji, kde je...?, kolik...?, ano, ne, dobře.

Pasivní slovní zásobu si nejlépe rozvineme a udržíme pravidelným čtením. Ta nejfrekventovanější slova budeme potkávat pravidelně a v prostředí, do kterého patří – ve větě. Dnes jsou v prodeji zjednodušené texty klasických knih, používající jen několik stovek základních slov. Avšak už při znalosti prvního tisíce nejfrekventovanějších slov se můžeme pustit i do nezjednodušených textů.

Chce to jen tři věci. Trochu předběhnout učivo gramatiky a pasivně si osvojit tvary minulého a budoucího času deseti nejfrekventovanějších sloves. Nestudujme složené časy ani konjunktiv! Vyberme si knihu, jejíž jazyk není překomplikovaný a jejíž téma nás zajímá. A za třetí, přečtěme si vždy nejdřív pár stránek toho samého textu v češtině, abychom věděli, o čem se bude mluvit.

Potom už můžeme číst. Bez slovníku. Můžeme se radovat z každé věty, které porozumíme, na věty, kterým zatím nerozumíme, se zdvořile usmějeme. Když takto knihu přečteme třikrát, naše slovní zásoba se krásně rozroste.

Ještě tady nepadlo ani slovo o tom, do jaké jazykové školy se mám přihlásit, nebo zda se mám nechat raději doučovat nebo snad studovat jako samouk...

Vyberte si takovou formu, která vám nejvíce vyhovuje. Činnosti vyjmenované výše děláme ještě navrch. Kromě jiného tím dáváme našemu podvědomí jasně najevo, že odpovědnost za dosažení našich jazykových cílů přebíráme my.

Mimořádně účinné taktiky studia

(Studujeme jazyky 5.)

Ať už studujeme jakoukoli metodou, můžeme svoje výsledky významně zlepšit, pokud si osvojíme některý z níže popsanych postupů. Polygloti, lidé, kteří ovládají množství jazyků, považují používání těchto postupů za úplnou samozřejmost.

Prvotní nápor

Pokud bychom studium jazyka chtěli přirovnat k ukládání peněz v bance, rychle bychom si všimli dvou zvláštních věcí. Jednak by se nám z odložených peněz vyplatilo začít vybírat až tehdy, až bychom měli našetřenou určitou základní sumu. Jinými slovy – kupujeme zboží na splátky, ale dovezou nám jej až po několika měsících placení. Na druhé straně, když náš vklad překročí jistou kritickou hranici, můžeme začít vybírat každou vloženou minci tolikrát, kolikrát budeme chtít!

Pokud plánujeme v následujících letech věnovat jazyku šest hodin týdně, první týdny by bylo vynikající tento počet ztrojnásobit. Je důležité dostat se v průběhu tohoto prvotního náporu do stadia, kdy jsme schopni realizovat nějaký důležitý jazykový podíl, realizovat "jazykový vklad". Například:

- Jsme schopni plynule a s porozuměním přečíst texty prvních deseti lekcí. Pravidelně si je v průběhu dalšího studia opakujeme.

- Jsme až do konce života schopni říci ty čtyři krátké anglické vtipy, které jsme se naučili z paměti. Navíc ovládáme padesát nejpraktičtějších konverzačních frází, které máme na lístcích. Jednou měsíčně si je opakujeme.

- Přečetli jsme si Ionescovu divadelní hru Nosorožec a její originální verzi Rhinocéros. Jednou za půl roku, v průběhu letní i zimní dovolené si ji přečteme znova.

Oblíbit si studovaný jazyk

Nejsou ošklivé a nepřitažlivé jazyky. Existují pouze studující bez fantazie.

Prostudujme si zajímavá fakta a údaje o národech, které daným jazykem mluví.

Chystáme se studovat francouzštinu?

Pokud nás zajímá hudba, přečtěme si životopis Maurice Ravela nebo knížku o francouzských šansonech a šansoniérech. Pokud máme rádi přírodu, sežeňme si pohlednice a videokazety se scenérií francouzských a švýcarských Alp, bretaňských pláží, quebeckých lesů.

Pokud studujeme historii, možná nás zaujmou paměti generála De Gaulla.

Najděme mezi našimi známými, přáteli, osobnostmi, které obdivujeme, ty, kteří daný jazyk studovali. Najděme si konkrétní a přitažlivé důvody, proč budeme mít studovaný jazyk rádi. Zapišme si co nejvíc takovýchto důvodů do deníku, do slovníčku nebo na nástěnku.

Být v kontaktu s živým jazykem

Pro mnohé studující slovo "angličtina" evokuje školní lavice, učitele a biflování se slovíček. Nepadněme do této pasti.

Skutečný jazyk se používá za zdmi učebny, v reálném světě. Mluví jím živí lidé z masa a kostí. Tyto lidi můžeme každý den vidět, když si před sledováním české televize na minutu zapneme anglický kanál BBC, případně německé ORF nebo

francouzskou TV5.

Pokud jsme usilovnější, u televize může ležet sešitek, do něj si budeme zapisovat slova, která jsme v cizojazyčném vysílání slyšeli a porozuměli jim. Prvních deset, padesát nebo sto slov, kterým jsme rozuměli, patřičně oslavíme!

Na rádio v kuchyni si můžeme nalepit tenký proužek papíru, jenž nám prozradí, kde si můžeme naladit celoplošné **BBC** <<http://www.bbc.com/>> (např. v Praze 101,1 MHz, další frekvence viz www.radia.cz), francouzské Radio France International (**RFI** <<http://www.rfi.fr/>>: Praha 99,3 FM) nebo některou z německých stanic, které se dají chytit v pohraničí.

Do kina začneme hodit přednostně na americké filmy s českými titulky. Na browseru si můžeme nastavit úvodní stránku ve studovaném jazyce. Můžeme si založit sbírku cizojazyčných citací, vtipů, textů písní, sbírku známek, výstřížků, pohlednic nebo mapek.

Mistrovsky zvládnout základy

Když si napíšeme na lístky dvacet frází a naučíme se je tak, že jsme poprvé prošli všechny lístky bez chyby, měl by to být jen začátek učení se. Co udělá hudební skupina, která poprvé zahrála bez chyb nacvičovanou písničku? Dříve než vystoupí před publikem, bude píseň nacvičovat znova a znova, až dokud si její přednes úplně neautomatizuje.

Při studiu jazyků většina z nás tuto zásadu nedodrží. O těch, kteří studují tímto způsobem, máme ve zvyku říkat, že "mají talent na jazyky", a tím si vysvětlujeme, proč při mluvení neškobrtají. Polský samouk a polyglot Zygmunt Broniarek věc popsal takto:

"Nikdy se nespokojuji s tím, že cvičení "ovládám". Opakuji je až do té doby, dokud mi úplně nevejde do krve. Dokud odpověď neumím vystřelit automaticky a bez přemýšlení."

Takže dříve než začneme brát novou látku, zopakujme si to, co jsme se naučili minule. Každé nové cvičení si projdeme **minimálně** dvakrát za sebou. To, co nám šlo nejhůře, si poznačme, a procvičujme dané části látky zvlášť. Nalepme si nejneposlušnější slůvko měsíce průsvitnou lepící páskou na myš a čtěme si jej následujícího půl roku.

Existuje velmi jednoduchý test, který nám prozradí, zda jsme si tehdy daného jazyka "odmluvili" dostatečný počet krát. Objeví se v našich snech. Heinrichu Schliemannovi, objeviteli Tróje, se někdy v průběhu jedné noci zdálo až v deseti jazycích.

Metody studia pro začátečníky i pokročilé

(Studujeme jazyky 6.)

"Nejlepší metoda" studia jazyků neexistuje. Stejně jako neexistuje nejchutnější jídlo.

Studijní metoda pro nás

Všichni lidé mají společnou jednu věc: každý je jiný. A každému vyhovuje jiný způsob studia. Jak by měla vypadat studijní metoda, vhodná pro nás osobně? Měla by nám být příjemná a měla by nás dovést k cílům, které jsme si vytyčili.

Typy metod

Zjednodušte si trochu situaci. Rozděleme metody do dvou skupin.

První skupina bude obsahovat **přímé metody**, tj. ty, které se snaží od začátku naučit studenta *řeči* (speech), hovorové komunikaci. Při studiu se rodného jazyka užívá co nejméně.

Druhou skupinu budou tvořit **gramatické metody**, které se opírají více o vysvětlení než o demonstrování. Tyto metody se spíše snaží naučit žáka *jazyku* (language) - způsob generování řeči pomocí používání pravidel. Dost často jde první typ metod víc přes uši a klade větší důraz na mluvení, v tom druhém se víc čte a píše.

Jakou metodu si vybrat?

Přímé metody většinou vyhovují lidem, kteří:

- do věcí a procesů vnikají intuitivně, nestudují natolik příručky, spíše se učí přímo v praxi,
- jsou zvyklí studovat samostatně, jsou výkonnými duševními pracovníky,
- mají dobrou sluchovou paměť, rádi napodobňují různé zvuky,
- hodně čtou, mají bohatou slovní zásobu včetně cizích slov,
- už mají za sebou studium alespoň jednoho cizího jazyka a používají jej v praxi,
- mají odzkoušené, co je při používání jazyka důležité vědět,
- jde jim hlavně o konverzaci, upřednostňují práci s nahrávkami,
- umí dobře relaxovat, případně jsou spíše citově a umělecky založení,
- vztah studující - učitel chápou jako vztah sportovec - trenér.

Gramatické metody spíše vyhovují lidem, kteří:

- věci potřebují logicky vysvětlit a popsat, pokud jsou pověřeni nějakou úlohou, žádají jednoznačné návody,
- jsou přesvědčení, že na to, abychom se skutečně něco naučili, jsou tady učitelé,
- s jazyky nemají ještě mnoho zkušeností,
- při studiu se orientují spíše zrakem, potřebují si dělat mnoho poznámek,
- raději přenechávají zodpovědnost za řešení problémů jiným,
- vztah učitel - student chápou tak trochu jako vztah rodič - dítě nebo nadřízený - podřízený.

Mám si vybrat sugestopedický kurs, klasickou jazykovou školu nebo raději metodu brainmost?

To záleží na konkrétní škole, konkrétních učitelích. Stejně tak na stavu vaší peněženky.

Různé metody a školy

Na většině základních i středních škol se metody přiklánějí více na "gramatickou" stranu. To by ještě nemuselo vadit. Problémem je, že žáci nejsou v kontaktu s jazykem dostatečně často. Nestihnou si látku zautomatizovat.

Průměrná jazyková škola staví na kombinaci přirozených a gramatických metod. **Sugestopedické** kurzy nám umožní studovat ve stavu relaxace, zažít při studiu pozitivní emoce a postupovat rychle dopředu. Jde tady o přímou metodu, podobně jako u **Berlitzovy metody**. Tam je navíc pravidlem, že pro vašeho učitele je vyučovaný jazyk rodnou řečí a v jiné než rodné řeči (jeho rodné) se s vámi nebude bavit.

Metoda **brainmost** krom jiného staví na mnohanásobném poslouchání textu, jehož význam jsme už pochopili.

Metoda **SITA** nám umožní hluboce relaxovat pomocí speciální zpětné vazby.

V každém případě si zkontrolujte, zda z vámi vybrané školy (kurzu) odcházejí frekventanti s těmi vědomostmi, po kterých toužíte, a zda se učí v atmosféře, která vám vyhovuje.

Pokud vás učitel trápí neustálými diktáty a zkouší vás slovíčka, naučíte se - psát diktáty a sypat z rukávu slovíčka. Myslet přímo v cizím jazyku, mluvit plynule, to vám takováto jednostranná metoda nezaručí. V průběhu studia bychom co nejčastěji měli dělat to, co chceme dělat v naší budoucí jazykové praxi. Pro budoucí pisatelku obchodních dopisů je tedy výše popsaná metoda celkem vyhovující.

Desetiminutová metoda pro zaneprázdněné

Metoda je vhodná pro ty, kteří už jazyk studovali a nemají čas se mu věnovat. Zároveň je však trápí, že jazyk zapomínají.

Pracujeme 5-6 dní v týdnu, nejlépe večer, případně v libovolném jiném pravidelném čase. Na každý týden si obstaráme 2-4 minutovou nahrávku a k ní text. Přínejhorším pracujeme bez nahrávky, pouze s textem.

První dvě minuty věnujeme vnitřnímu přeladění se a relaxaci. Pusťme si nějakou příjemnou hudbu. Pevně a pohodlně se posadíme. Zavřeme oči. Nadechneme se a na pár vteřin napneme co nejsilněji svaly na celém těle. Potom svaly uvolníme a zhluboka vydechneme. Uděláme dva tři uvolněné nádechy a výdechy, usmějeme se a otevřeme oči. Pokud máme před očima nějaký pěkný objekt nebo obrázek, nebo pokud můžeme přivonět k nějakému příjemně vonícímu objektu, naše naladění se ještělepší.

Vypneme hudbu. Zapneme magnetofon s připravenou nahrávkou. Poslouchejme nahrávku, zároveň očima sledujeme text a nahlas, **nahlas a s nadšením** opakujeme text po mluvčím. Nemáme-li nahrávku, jednoduše **nahlas a s nadšením** čteme text. Potom si vypíšeme na lístek jedno slůvko nebo frázi ze studovaného textu. Nebo si prohlédneme dva tři lístky, které jsme si připravili v průběhu uplynulých dní nebo týdnů. Kazetu i lístky uložíme v bezprostřední blízkosti magnetofonu. Celý týden pracujeme s tím samým úryvkem.

Na závěr desetiminutovky se za vynaloženou námahu odměníme. Postavíme se hrdě doprostřed místnosti, vypneme hruď a uděláme "gesto sebedůvěry". Bušíme se pěstmi v hruď a opakujeme si "Výborně, si jednička!", případně "I am a king!" nebo "Das bin ich!" V duchu poděkujeme vesmíru, že nám umožnil vychutnat si těch krásných deset minut. A potom jdeme žít.

Napište nám, jak se vám desetiminutová metoda osvědčila!

Test: jaké jsou naše vyhlídky při studiu jazyka?

(Studujeme jazyky 7.)

Návod na úspěch ve všem

Kdesi jsem četl zaručený návod na to, jak dostat cokoli, co chceme. Návod pocházel od jednoho amerického zbohatlíka a nebyl až tak hloupý.

Tady je.

Za prvé - jasně si zformulujte, co konkrétně chcete.

Za druhé - zjistěte si cenu, jakou je za to třeba zaplatit.

Za třetí - **zaplatte!**

Čím platíme?

Při studiu jazyků platíme energií, nadšením, časem, úsilím, penězi. Změnou návyků, postojů, někdy i vztahů. Každý si vybírá svá hlavní platidla. U někoho to může být disciplína a snaha, u jiného iniciativa a vynalézavost, u dalšího neustálé obavy ze selhání a podřizování se autoritám. Problém s jazyky je v tom, že si dost těžko umíme spočítat, kolik za vynaloženou námahu dostaneme. Poradme se nejdříve s těmi, kteří tuto obchodní transakci zvládli na jedničku a nakupovali ve velkém.

Mistrík, Broniarek, Schliemann

Slovenský jazykovědec Jozef Mistrík se ve své knize *Jazyk a řeč* se skepsí staví k údajům vypovídajícím o tom, že někteří lidé ovládli až kolem stovky cizích jazyků. Tvrdí však následující věc: Je celkem reálné, aby se usilovný a inteligentní člověk seriózně naučil pět deset jazyků.

Zykmund Broniarek, polský novinář, jenž ve věku 35 let mluvil sedmi jazyky, prohlásil, že každý průměrně inteligentní člověk může cizí jazyk zvládnout za půl roku. A co řekl k danému tématu Heinrich Schliemann, obchodník, objevitel Tróje a polyglot ovládající 20 jazyků? Tvrdil, že nemá žádný speciální talent na jazyky a že za své úspěchy vděčí nadšení a houževnaté práci.

Pro hluboké zvládnutí jazyků je potřeba intenzivně pracovat

Zykmund Broniarek studoval 15-18 hodin v týdnu. Schliemann ještě víc. Denně měl hodinu s učitelem, denně pracoval s jazykem doma. Kromě toho využíval přes den každé volné chvíli na opakování či používání naučeného. Kató Lombová, tlumočnice a překladatelka ovládající čtrnáct jazyků, také tvrdí, že je potřeba studovat denně. Navíc, pokud jazyku věnujeme méně než deset či dvanáct hodin v týdnu, označuje takovou práci za neefektivní.

Možná nás výše uvedená čísla příliš netěší. Pojdme se tedy na věc podívat z jiné stránky. Kolik jsme ochotní a schopní vložit do studia jazyků my? A co za to dostaneme?

Test. Na jaké úrovni jazyk zvládneme?

Vyberte si konkrétní jazyk, který začínáte studovat. Promyslete si, kolik času v týdnu byste byli ochotní věnovat jeho studiu. Nokolik jste motivovaní? Potom odpovídejte na následující čtyři otázky. Za každou otázkou je uveden bodový rozsah. Maximum bodů si udělte tehdy, pokud je vaše odpověď stoprocentní "ano". Nula bodů tehdy, pokud jde téměř o stoprocentní "ne".

1. Jste dostatečně motivovaní? Pomůže vám studium a používání tohoto jazyka podstatným způsobem při uskutečňování vašich hlavních cílů?
Bodování: 0-5 bodů. (Jednotlivé stupně: "všechno mi je jedno", "jsem motivován slabě", "jsem motivován průměrně", "jsem motivován víc než průměr", "jsem velmi motivovaný" až ke "hořím touhou dosáhnout svých cílů a jsem proto ochoten udělat cokoli".)

2. Máte už s jazyky nějaké zkušenosti, případně jste zvyklí samostatně a pravidelně duševně pracovat?
Bodování: 0-3 body.

3. Umíte hledat pomoc tam, kde vaše síly už nestačí? Umíte si lehce zajistit přístup ke zdrojům, které potřebujete?

Bodování: 0-2 body.

4. Zajímáte se o efektivní metody duševní práce a studia? Používáte některé z nich v praxi?

Bodování: 0-2 body.

Sečtěte si všechny body. Pokud jste za první otázku získali nula bodů, vydělte ještě součet deseti. Pokud jeden bod, dělte součet dvěma. Při větším počtu bodů za první otázku nechte součet nezměněný.

Vyhodnocení testu

**počet
bodů
úroveň
zvládnutí
jazyka**

0-1	Výsledky (téměř) nulové.
2-3	Co se naučíte, rychle zapomenete.
4	Pasivně můžete jazyk zvládnout, aktivně jen slabě.
5	Jazyk zvládnete jako většina studujících.
6	Vyhlídky o něco větší než průměrné.
7-8	Takovéto znalosti jsou už zaměstnavateli oceňované.
9-11	Úroveň, kterou vám bude většina smrtelníků závidět.
12	Skvělé vyhlídky, můžete jazyk zvládnout dokonale.

Ještě jedno upozornění. Předpověď platí jen za předpokladu, že budete studiu věnovat dostatečně hodně času. Konkrétně úrovně od 6 bodů nahoru předpokládají, že budete studiu a používání jazyka věnovat aspoň 10 hodin v týdnu po dobu jednoho až dvou roků.

Kde na to vzít čas?

Pokud to se studiem jazyka myslíme vážně, čas si jednoduše najít musíme. Tady je pár tipů, jak na to:

- Průběh následujícího dne si naplánuvat písemně. Určit si priority, věci, které je třeba vyřídit jako první nebo které je třeba nevyhnutelně vyřídit v průběhu dne.
- Udělat si týdenní plán studia a zahrnout jej do denních plánů.
- Mít po ruce nejdůležitější pomůcky. Udržovat si funkční pořádek. Například magnetofon, jazykové slovníky, učebnice a poznámky, kontakt na jazykovou školu a spolužáky, adresy do zahraničí, vzory cizojazyčných dopisů atd. skladovat na jednom místě.
- Omezit sledování televize, později sledovat stále více cizojazyčných programů.

A ještě pár tipů na to, jak čas co nejlépe využít:

- Učme se v uvolněném radostném stavu. Slovíčka a fráze se učme před spaním. V obou případech si zapamatujeme víc.
- Nejdříve se věnujme opakování probrané látky a potom studiu nové. Evidujme své pokroky.
- Využívejme "hluchých chviliek" v čekárnách, na zastávkách autobusu, ve frontách. Prohlížejme si lísky s frázemi a slovíčky, čtème cizojazyčné texty. V průběhu nudných schůzí si barvitě představujme náš budoucí pobyt v New Yorku nebo v Paříži, nové

přátele a nové zážitky.

- Učme se to, co budeme skutečně potřebovat. Neučme se pro učitele, pro známky nebo pochvaly, ale pro sebe.

Jak si zapamatovat co nejlíc?

(Mnemotechnika - studujeme jazyky 8.)

Dnes si pohovoříme o tom, jak si naolejovat paměť. V devátém díle o tom, jak můžeme ve studiu pomoci dětem - i v případě, že daný jazyk neovládáme. Desátá, poslední část seriálu bude věnovaná zdrojům, které nám studium jazyků zpestří a ulehčí.

Jak si zapamatovat co nejlíc

Jedno ze základních pravidel při studiu jakékoli látky zní: informace je potřebné propojit vzájemně mezi sebou. Spojit to, co se učíme, s tím, co už známe. S tím, co si dokážeme představit. Obrazně řečeno, neuspokojíme se s aktivací velkého počtu izolovaných počítačů, ale propojíme je mezi sebou a celé to ještě napojíme na internet. Rozdíl, který vidíte i cítíte!

Slovní zásoba

Z výše uvedeného plyne, že učení se dlouhých seznamů izolovaných slov by se rozhodně nemělo stát naším koníčkem. Když vidím, jak někdo do sebe láduje slovíčka tímto způsobem, vynoří se mi před očima obraz malých různobarevných rybiček, pověšených na prádelní šňůře. Vložte je co nejdříve do akvária!

Slova se nejlépe cítí ve společnosti jiných slov. Pravidelné čtení textů a reprodukce nahrávek nahlas je nejzdravějším a nejúčinnějším způsobem, jak si udržet solidní slovní zásobu. Takovýmto způsobem se dají zapamatovat i gramatická pravidla. Koupíme si v antikvariátu anglickou detektivku a v první kapitole si podtrhneme všechny tvary minulého času sloves. V další kapitole se můžeme soustředit na podmiňovací způsob, v jiné na členy, v další na předložkové vazby, případně na zájmena nebo číslovky. Ani se nenadějeme a propracujeme se až k odhalení vraha.

Rodiny slov

Polygloti mají rádi velké slovníky, protože v nich mohou najít celé skupiny příbuzných slov. Takovéto skupiny si potom značí písemně. Pokud si tedy ve slovníku nalezneme francouzské slůvko *main* - "ruka", je dobré všimnout si také slov typu: *manivelle* (rukověť), *manuscrit* (rukopis), *manche* (rukáv), *manuel* (učebnice), *maintenir* (udržovat) atd. Dalším účinným způsobem je vypisovat si k jednotlivým slovům i charakteristická slovní spojení, tj. "problém - nastolit problém, řešit problém", "dluh - splatit dluh, velký dluh", "odměna - zasloužená odměna, vyplatit odměny, prémie".

Vizualizace

Vizualizace je klíčem, který otevře dokořán brány naší paměti. Při čtení textu se snažíme co nejživěji představit popisovaný děj. Vizualizace v širším slova smyslu znamená víc než vytváření vnitřních obrazů. Do našich představ můžeme zahrnout i zvuky, pocity, vůně. Představte si, že sedíte za volantem vozu formule 1. Před vámi ubíhá silnice, cítíte v ruce vibrace volantu, slyšíte řev motoru, cítíte, jak vám rychlost tlačí záda k opěradlu. Skutečně si to představte! A do toho všeho si opakujte anglické slovo "speed" ([spíd]). Cítíte ten rozdíl?

Mezinárodní slova

Většina evropských jazyků obsahuje množství slov románského původu. Často se vzájemně liší jen koncovkou. Vezměte si například slovesa cizího původu typu *protestovat, ignorovat, experimentovat, exportovat, dominovat*. Pojdme je přetransformovat na jejich německé, francouzské, španělské, italské a anglické ekvivalenty. Nejdříve vynechejme příponu "-ovat". Nyní přidejme příponu "-ieren". *Protestieren, ignorieren, experimentieren* - ano, to je německy. Přípona "er" nás zavede do francouzštiny: *protester, ignorer, expérimenter*, . Přípona "ar" do španělštiny (*protestar, ignorar*) a přípona "are" do italštiny (*protestare*). U třech sloves dostaneme tvar příslušného anglického slovesa už po vynechání koncovky - *protest, export, experiment*. U dalších je potřeba přidat koncovku "ate", případně "e": *dominate, ignore*.

Sloves tohoto typu existují v evropských jazycích stovky.

Metoda klíčového slova

Tato metoda je určená k pasivnímu osvojení si slovíček. Má jednu velmi dobrou vlastnost. Když se ji naučíme používat, změní se na hru. A jak víme, my savci se nejlépe učíme právě v průběhu hry.

Metoda je založená na vytvoření sluchových a zrakových asociací. Její popis rozdělíme na tři kroky.

1. Přejít od cizího slova ke **klíčovému slovu**.
2. Přejít od klíčového slova k **obrazu**, scéně.
3. Určitý prvek scény nám prozradí **význam** cizího slova.

Popis metody je trochu dlouhý, ale, když si ji osvojíme, celý proces trvá jen pár vteřin. Přejdeme ke konkrétnímu příkladu.

Příklad

Předpokládejme, že bychom si chtěli zapamatovat, že význam francouzského slova *conseiller* ([konseje]) je "radit".

1. V rodném jazyce nalezneme slovo nebo slovní spojení, které zní podobně. To bude naše **klíčové slovo**. Vítány jsou také argotické nebo nezvyklé výrazy - tím lépe si asociaci zapamatujeme. Jako první kandidáti se nám nabízejí slovo "konšelé" a spojení "kůň seje". Sečtělému studujícímu by možná stačilo vytvořit si spojení "konšelé - radní - radit" a obešel by se i bez vizualizace. My budeme ale pokračovat v příkladu s naším slovenským koněm.

2. **Obraz**. Představíme si koně v širém poli. Stojí na zadních nohou a předními se snaží rozsévat zrníčka pšenice. Nejde mu to právě nejlépe. Jeho pohyby jsou neohrabané. Bezradně se kouká kolem. Na obzoru se vynoří pár českých poslanců. Přicházejí mu na pomoc.

Profesor Klaus šplhá na malou přenosnou tribunu a odtud uděluje protokolární pokyny a rady. Předseda KSČM Grebeníček vykřikuje do megafonu příhodně zvolená doporučení a ilustruje je citáty z klasických děl. Poslanec, jenž si nevzpomíná na odborný český zemědělský termín, alespoň prudkými gesty radí, jak zvýšit hektarovou úrodu.

3. **Význam** slova. Naše kamera zaostří na ústa a rty řečnicích postav. Je vidět, jak ze rtů odcházejí slova a směřují k pracujícímu zvířeti. (Inspirujte se obrázky z komixů.)

Tento obraz - ústa a čáry směřující k bezradnému stvoření - bude vyjadřovat význam cizího slova, jeho překlad. Tím je samozřejmě sloveso *radit*.

Rody podstatných jmen, tvary nepravidelných sloves

Učitelé vymysleli množství mnemotechnických postupů, jak si příslušné věci zapamatovat. Většina z nich je však překomplikovaná a umělá. Já bych pro zapamatování obou jevů doporučil lístkovou metodu, o které jsem psal v předchozích dílech. Podstatné jméno si vždy zapíšeme i se členem (*der Schwung, das Zebra*). Pokud chceme, můžeme si podstatná jména různých rodů zapisovat a vizualizovat v různých barvách. Například pro mužský rod vyhradíme modrou barvu, pro ženský červenou a pro střední šedivou (píšeme nebo podtrháváme tužkou). Německý *Schwung* (význam: švih, verva, pohyb) si můžeme vizualizovat jako rychle uhánějící modrý expres. Zebra bude v našich představách šedivá a tráva, na které se pase, bude také šedivá.

Na závěr

Učte se to, co potřebujete. Snažte se mít ze studia co největší zábavu. Vaše paměť se výrazně zlepší.

Jak pomáhat dětem při studiu jazyků?

(Studujeme jazyky 9.)

Naše jazykové sebevědomí

Dítě přebírá mnohé naše postoje a hodnoty. Pokud máme k cizím jazykům rozpačitý vztah, pokud se jejich studia bojíme, dítě to pocítí. A má o jeden blok navíc. Uvedme si příklad blokujícího postoje a zdravého postoje ke studiu. Dvěma zaměstnancům jisté firmy nabídnou možnost účastnit se doškolovacího kursu v Anglii. První účast na kursu odmítne se slovy: "Moje angličtina je slabá, do půl roku se jí nedoučím, já vůbec nemám talent na jazyky." Druhý řekne: "Moje je taky slabá. Ale určitě bych se jí doučil i do tří měsíců. Ale raději chci ten čas věnovat rozběhu nové filiálky."

Zdravé jazykové sebevědomí máme tehdy, pokud víme, že to nejdůležitější, co z jazyků potřebujeme, si umíme osvojit.

Chystáme postýlku

Uvolněná, srdečná atmosféra v rodině ovlivňuje dítě ještě dřív, než se narodí. UVědomme si: dítě žije už od okamžiku početí - ne až po porodu! Děti ze šťastných rodin si víc věří, lépe komunikují s lidmi a lépe se učí.

Úloha rodiče, úloha učitele

Rodič tady není od toho, aby dítě naučil anglicky nebo německy. To je úlohou učitele. Pokud se to učiteli nedaří, je třeba si s ním popovídat.

Před pár týdny za mnou přišla osmiletá dcerka se slzami v očích. Neuměla si poradit s anglickým článkem. Zjistil jsem, že paní učitelka nechala děti číst text, ve kterém bylo přes šedesát procent slov nových, pro děti neznámých. Vysvětlil jsem dceři, že tato paní učitelka výuku jazyků nestudovala a že se sama ještě potřebuje naučit, co děti zvládnou a co ne. Zároveň jsem dcerku objal, utěšil a připomenul jí minulé úspěchy v učení.

Učitel učí jazyk. Co dělá rodič?

Obrazně řečeno, učitel je v roli trenéra, rodič v roli manažera a psychologa.

Rodič - a jedině rodič - má čas a předpoklady na to, aby rozvinul všeobecný jazykový talent dítěte.

Dítě potřebuje partnera v komunikaci. Potřebuje, abychom si vyslechli jeho zážitky, abychom si našli čas na hádanky a vtipy, které nám chce říci. Děti nás vyzývají k "jazykovým" hrám - jméno, město, zvíře, věc; vyjmenovávání slov, které mají určitou vlastnost; telefon - tichá pošta; nebo jen jednoduchému vymýšlení slovních hříček. Čím lépe ovládnou naše děti rodnou řeč, čím budou mít používání jazyka raději, tím spíše uspějí při studiu cizího jazyka.

Čtení nad zlato

Jeden z největších darů, který můžeme našemu dítěti dát, je naučit jej lásce ke knihám. Začínáme leporely - nejdříve těmi, co se dají olizovat. Ukazujeme dětem obrázky ("To je pejsek, *pejsek*, ahoj pejsku, zamávej pejskovi!"), později čteme texty pod obrázky, postupně přecházíme na delší příběhy.

Děti ocení, když jim rodič pravidelně čte. Například večer před spaním. A stojí o to ještě i pátáci, kteří si vedle toho čtou svoje vlastní knížky. Když dětem pravidelně čítáváme vícero let, obeznámí se s různými styly a vrstvami jazyka. Například jaký je rozdíl mezi krátkými, úspornými větami z Honzíkovy cesty a na druhé straně dlouhými, přes půl stránky se řinoucími větami z Macha a Šebestové!

Další možnosti

Postoj našeho syna nebo dcery k cizím krajinám a cizincům ovlivňujeme neustále. Můžeme děti podporovat ve sbírání známek. Pokud můžeme, zaplatíme jim školu v přírodě nebo školní výlety, aby poznávaly radost z cestování. Když jsme večer unavení a máme ve zvyku relaxovat při nějakém nenáročném seriálu, proč se občas nepodívat na slovenskou nebo polskou televizi? Pasivní seznámení se se slovanskými jazyky je pro naše potomky dobrým odrazovým můstkem. Nemusíme děti nutit, aby s námi byly v obýváku. Ony stejně časem zaregistrují, co posloucháme, na co se díváme, co máme ve zvyku číst.

Učíme dítě jazyk, který sami neumíme

I to se do značné míry dá. Pokud si dáme tu práci a seženeme si nahrávky k učebnici, můžeme probírané partie pouštět z pásky a požádat dítě, aby věty opakovalo. My očima sledujeme (nám nic neříkající) text a posloucháme, zda dítě správně napodobuje výslovnost.

Pokud má dítě problémy s pravopisem, můžeme mu dávat diktáty. Nejdříve jej požádáme, aby probíraný text přečetlo. Nahrajeme to, co čte na pásku. Potom mu text větu po větě pouštíme a necháváme jej psát. Nakonec porovnáme to, co napsalo, s textem v učebnici.

Pokud jazyk neovládáme a dítě jej už rok dva studuje, můžeme ho poprosit, aby nás základy jazyka naučilo. Oba více vnikneme do jazyka a sebedůvěra našeho potomka značně stoupne.

Pokud jazyk ovládáme

Nezměňme se v nemilosrdného kritika. Je jen přirozené, že (zpočátku) ovládáme jazyk lépe my. Naše starší dcera nemá ráda, když jí opravuji francouzskou výslovnost víc než půl minuty. S radostí však vychutnává moje jednoduché francouzské hlášky a dětinské žertíky typu "To je můj pes! Dej mi mého psa!" (beru jí přitom z rukou naši želvu).

Pomalů dál dojdeš

Když se dětem budeme pravidelně věnovat, výsledek se dostaví. Možná, že za půl roku nebo za rok ještě nebudou mít lepší známku na vysvědčení, ale jejich všeobecná jazyková inteligence bude vyšší než u průměrného dítěte. A do dospělosti vejdu vaše děti s přesvědčením, že na jazyky mají, že jazyky jsou zajímavé a že dosáhnout dobrých výsledků v této oblasti není problém.

Příště zdroje a pomůcky

Zdroje a pomůcky pro studium jazyků

(Studujeme jazyky 10.)

Nejdůležitější zdroj nejdříve

Nejdůležitějším zdrojem je naše jazykové sebevědomí. Přesvědčení, že pokud chceme, jsme schopni dosáhnout všech potřebných jazykových cílů.

Tvrzení, že nemáme talent na jazyky, je stejně směšné jako tvrzení, že nemáme talent na sport. Samozřejmě, ne každý se stane olympijským šampiónem. Ale sport se pěstuje také mezi vozíčkáři. A existují nevidomí, kteří zaběhnou stovku pod dvanáct vteřin!

Pokud dodnes neovládáte dvacet nejfrekventovanějších nepravidelných anglických (německých, bengálských) sloves, není to kvůli nedostatku talentu. Je to proto, že jste se rozhodli čas, potřebný na jejich naučení se, využít jinak. Na dobrá jídla, pěkné ženy, rychlá auta nebo podřimování u televize.

Jak posilovat jazykové sebevědomí?

Pokládejme si přiměřené jazykové cíle. tzn. přiměřené našim potřebám. Pracujme na jejich dosažení a písemně evidujme dosažené pokroky.

Kolik slov cizího jazyka už ovládáte? A kolik frází? Kolik řádků textu jste se naučili zpaměti? Že je to tak moc, že se to už nevyplatí počítat? V takovém případě začněte počítat knihy, které jste v daném jazyce přečetli. Nebo filmy, které jste viděli a kterým jste rozuměli. Když se už nevyplatí počítat ani to, jste na nejlepší cestě začít počítat peníze, které jste díky znalosti jazyka vydělali.

Nejpotřebnější pomůcky

Když se chceme poctivě věnovat zahradě, nevystačíme s jedním rýčem a jedněmi hráběmi. Pro důkladnější práci s jazykem jsou užitečné následující pomůcky:

Magnetofon.

A samozřejmě nahrávky. Nejlépe nám poslouží dvoukazetový magnetofon. Pokud si potřebujeme pouštět jeden krátký text mnohokrát za sebou, pomůže nám "smyčka": nahrajeme úryvek z jedné strany pásky, otočíme pásku a nahrajeme jej znova z

druhé strany. Tak si můžeme úryvek poměrně pohodlně pouštět i desetkrát za sebou, i když je nahraný jen dvakrát.

Učebnice. Doporučuji kombinovat učebnice napsané zahraničními autory s českými učebnicemi. V jazykové škole budeme pravděpodobně pracovat s učebnicí angličtiny (němčiny), kterou napsal Angličan (Němec). Najdeme v ní jazyk nezkraslený slovenským autorem, zajímavé reálie, užitečné dialogy.

V učebnici psané domácími autory najdeme zase mnohem více vysvětlení jevů, jež právě nám Čechům dělají při studiu daného jazyka problémy. Výhodou učebnic pro samouky je, že uvádějí řešení cvičení. Nevýhodou je přegramatizovanost textu. Ale alespoň si nemusíme dokupovat zvláště gramatickou příručku. Zdařilou učebnicí pro samouky je učebnice francouzštiny od Pravdy a Pravdové.

Konverzační příručky.

Naše první konverzační příručka by měla obsahovat jednoduché dialogy na nejběžnější témata. Plus nahrávku. Pro angličtinu doporučuji například Situational Dialogues Michaela Ockendena (Longman, revised edition). Tlusté konverzační příručky na všechna možná témata je dobré vlastnit, většina z nás se z nich ale nepotřebuje systematicky učit.

Příručky kapesního formátu s cizojazyčnými větami jsou určeny často pro turistické účely. Jejich kvalita je různá. Výhodou je, pokud se na jejich vytvoření podílel také odborník, pro kterého je daný jazyk mateřským jazykem. (Taková je příručka německé konverzace W. Halmy a Š. Michaluse Věty na každý den.)

Já osobně si zajímavé francouzské věty vypisuji z divadelních her, z dialogů v knihách a v televizi, z odborných článků. Píši si je na lístečky a snažím se s nimi pracovat bez přechodu do češtiny. Pro ty pohodlnější doporučuji knížečku 1000 nejpoužívanějších vět a výrazů ve francouzštině Pištěka a Pištěkové. Věty v ní jsou opravdu hovorové, přirozené - a francouzské.

Slovníky. Pokud studujeme například angličtinu, slovníky se nám vyplatí kupovat v tomto pořadí: Nejdříve si koupíme oboustranný česko-anglický, anglicko-český slovník, který má z každé strany přibližně deset tisíc slov. Menší slovníčky s kapacitou 2-3 tisíce slov jsou málo postačující, občas i narychlo slepené.

Druhým důležitým slovníkem bude velký anglicko-český slovník. Měl by mít rozsah aspoň padesát tisíc slov a slouží na rozšiřování naší slovní zásoby. Velké slovníky obsahují i charakteristická slovní spojení a předložkové vazby, často i tabulky časování sloves. Je dobré překontrolovat si, zda má slovník všechny stránky. Při vázání takového tlustého svazku se častěji stává, že se pořadí stran změní, nebo některé strany vypadnou.

Každý fajnšmekr má i výkladový slovník. Šlo by o anglický slovník s rozsahem nejméně 20-30 tisíc slov, který vysvětluje význam každého slova anglicky. Dobrý výkladový slovník uvádí i příklady použití slov ve větách. Autorem má být samozřejmě Angličan!

Až na čtvrtém místě bych kupoval velký česko-anglický slovník.

Zdroje na internetu

Internet zatím není dostatečně laciným a rychlým pro to, aby byl pro nás hlavním zdrojem při studiu jazyků. I přenášený zvuk je často velmi nekvalitní. Uvádím pár

adres, které by mohly být zajímavé.

Obraz i zvuk (pokud máte nainstalovaný například Real Player): www.film.com [<http://www.film.com/>](http://www.film.com/) a kliknout na "watch clips". Na stránce si můžete prohlížet ukázky z amerických filmů. Francouzská internetová televize sídlí na adrese www.canalweb.net [<http://www.canalweb.net/>](http://www.canalweb.net/).

Audio, mluvená řeč, tisk

Stránka <http://www.broadcast.com/radio/Talk> uvádí seznam anglofonních rádií, v jejichž vysílání převažuje mluvené slovo.

Stránka <http://www.krs-radioworld.com/> obsahuje seznam 2200 stanic z celého světa v angličtině, stránka <http://www.comfm.com/sites/rdirect> seznam 800 stanic z celého světa a je napsaná ve francouzštině. Ještě dvě konkrétní německá rádia: <http://www.inforadio.de/> a <http://www.chatradio.de/>.

Ze slovníků jsem vybral jeden velký anglicko-český: <http://ww2.fce.vutbr.cz/bin/ecd> a jeden anglický výkladový <http://www.cup.cam.ac.uk/elt/dictionary>.

Světový tisk: seznam v angličtině <http://www.geocities.com/~oberoi/newspapr.html>, stránka ve francouzštině <http://www.comfm.fr/presse> a německá stránka s odkazem na německý a anglický seznam <http://www.mamo.de/Zeitung.html>. (Přehled zahraničního tisku ve francouzštině je na <http://www.courrierinternational.com/kiosk/>, pro hispanofily doporučuji <http://www.kiosco.com/> s přehledem španělsky psaného tisku, snad všechny významné zahraniční noviny a časopisy mají svou internetovou verzi, vřele doporučuji, pozn. editorky.)

Další zajímavé stránky o jazycích jsou na adresách <http://www.travlang.com/> (kliknout např. na "Foreign languages for travellers"), <http://englishtest.berlitz.com/> a http://www.berlitz.com/language_express/default.htm.

A ještě dvě možnosti přihlásit se na mailing lists (pro ty, kteří už pokročili v angličtině) <http://www.m-w.com/service/subinst.htm> a <http://www.wordsmith.org> <http://www.wordsmith.com/>

Na stránce <http://i.kupka.tripod.com> najdete mou vlastní stránku věnovanou jazykům.

Pište, faxujte, mailujte anebo další zdroje

Pokud najdete na síti nějakou neobyčejně zajímavou nebo užitečnou stránku, která by mohla pomoci čtenářům tohoto seriálu, napište mi, prosím, na adresu kupka@fmph.uniba.sk [<mailto:kupka@fmph.uniba.sk>](mailto:kupka@fmph.uniba.sk). Uvítám údaje o kvalitním jazykovém freeware - (bez virů). Velmi rád zodpovím na vaše otázky nebo podněty týkající se jazyků - pokud jich bude víc, možná ve zvláštním článku na inZine.

Přeji vám hodně zdaru a hodně radosti ze studia a hlavně používání jazyků. :-)